

Andmekaitse Inspeksioon
Tatari 39
Tallinn 10134

Rahandusministeerium
(taotluse esitaja)

TAOTLUS ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISEKS TEADUSUURINGUS

Juhindudes isikuandmete kaitse seaduse paragrahvis 6 sätestatust palun

anda luba isikuandmete töötlemiseks isiku nõusolekuta	X
uuring hõlmab eriliigilisi isikuandmeid	X
isikuandmete töötleja on määranud andmekaitse spetsialisti	X

Uuringu nimi	Rahandusministeeriumi pensioni prognoosimudeli arendamine
--------------	---

A. Selgitage lühidalt, miks on isiku tuvastamist võimaldavate andmete töötlemine vältimatult vajalik uuringu eesmärgi saavutamiseks:

Uuringu „Rahandusministeeriumi pensioni prognoosimudeli arendamine“ raames koostati dünaamiline mikrosimulatsioonimudel pensionisaajate arvu, nende poolt saadavate pensionite erinevate indikaatorite (sh keskmised pensionid pensionite adekvaatsuse näitajad, pensionite ebavõrdsus jt) ning pensionisüsteemi kogukulude ja -tulude prognoosimiseks. Uuringu raames andmete töötlemiseks väljastas AKI 12. aprillil 2023 loa numbriga 2.2.-1/23/5-4 (mida hiljem andmete kasutaja palvel täpsustati, kuna andmevajadus muutus (otsus nr 2.2.-1/23/5-6)).

Mudeli prototüüp on valmis. Kuna tegemist on mikrosimulatsioonimudeliga, siis on selle sisendiks olevas baasandmestikus pseudonümiseeritud isikuandmed kõigi Eesti elanike kohta 2022. aasta lõpu seisuga ning mudeli testimise käigus töödeldakse isikuandmeid. Otsest isiku tuvastamist andmed ei võimalda.

Isikuandmete töötlemine on mikrosimulatsioonimudelite testimisel ja hilisemal kasutamisel mõõdapääsmatu, sest selle mudelitüübi puhul on simulatsiooni lähtekohaks baasandmestik (antud juhul 2022. aasta rahvastik neid kirjeldavate tunnustega) ning mudelit ei ole võimalik ilma baasandmestikuta kasutada. Lisaks pensionimudelile on Eestis kasutusel ka teisi mikrosimulatsioonimudeleid, näiteks Statistikaametis majutatud EUROMOD, mida kasutatakse maksude ja toetuste mõju analüüsimiseks leibkondade sissetulekutel.

Valminud mudeli prototüüpi on tarvis testida ning valideerida selle kasutuselevõtu perioodi jooksul, et tagada selle töökindlus ning vastavus tellija vajadustele. **Käesoleva taotluse sisu on loa taotlemine valminud prototüübi testimiseks Statistikaameti teadlaste keskkonnas. Palume luba andmete töötlemiseks kuni 30.09.2025.**

Lisainfo: Rahandusministeerium algatas jätkuprojekti „Riikliku pensioni prognoosimudeli edasiarendamine ja kasutusele võtmise toetamine“. Projekt on Rahandusministeeriumi uuringute tegevuskavas¹ ning hetkel on töövõtuleping Eesti Rakendusuuringute Keskusega CentAR allkirjastamisel. Jätkuprojekti fookuses on teadusnõustamise tellimine ja toe pakkumine mudeli kasutuselevõtu perioodil, aga ka vajalike arendustööde teostamine. Arendustööde teostamise kohta esitatakse eraldi AKIle eraldi taotlus.

¹ Rahandusministeeriumi uuringute tegevuskava aastateks 2024-2027: <https://www.fin.ee/media/11174/download>

B. Selgitage ülekaaluka avaliku huvi olemasolu (*näiteks edasiste strateegiate ning stsenaariumite kujundamine ühiskonnaheaolu muutmiseks; uued teadmised inimese, ühiskonna ja nende vastastikuse toime kohta; kuidas teadustulemusi on võimalik rakendada inimeste elu, tervise ja vabaduse kaitseks, heakskiidetud teadus- või arendusprojekt*):

Eesti 2035 toob välja vajaliku muudatusena rahva kestlikkuse, tervise ja sotsiaalkaitsevaldkonnas sotsiaalkaitse korralduse uuendamise, arvestades ühiskondlikke muutusi ning tagades pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse ja pensionäride heaolu. Strateegia üheks aluspõhimõtteks on, et Eestis tehakse teadmispõhiseid otsuseid ning lahendusteede valikul eelistatakse mõjusaid ja uuenduslikke lähenemisviise². Sellest tulenevalt vajavad nii Rahandusministeerium kui Sotsiaalministeerium oma töös riiklikku pensionimudelit ja selle väljundit pensionipoliitika kujundamisel ja pensionisüsteemi trendide (kulud, pensionisuurus jm) prognoosimisel. Pensionisüsteemi muudatused on väga pikaajalised nii mõju tekkimise hetke kui kestvuse vaates. Seepärast on äärmiselt oluline, et riigil oleksid maksimaalselt head tööriistad pensionisüsteemi prognoosimiseks.

Seni Eestis kasutatavates pensioni prognoosimudelites tehakse prognoosid gruppide (kohortide) tasandil, mitte isiku tasandil nagu mikrosimulatsioonimudelid. See ei võimalda hinnata pensionite ebavõrdsuse näitajaid, mis on nii praegu kui tulevikus vajalikud indikaatorid. Uuringu raames koostatud mikrosimulatsioonimudel võimaldab leida ka jaotuslikke ja ebavõrdsuse indikaatoreid. Mudeli testimine on vajalik, selleks, et tellija saaks olla veendunud mudeli töökooblikkuses. Töökoobliku mudeli alusel saab teha teadmispõhiseid, andmetele tuginevaid poliitikaotsuseid.

C. Selgitage, kuidas tagate, et isikustatud andmete töötlemine ei kahjusta ülemääraselt andmesubjekti õigusi ega muuda tema kohustuste mahtu.

Mudeli turvaliseks kasutusele võtmiseks ja testimiseks on otsustatud mudel tösta Statistikaameti teadlaste keskkonda³. Alates oktoobrist 2023 on statistikaameti kasutusele senisest võimsam RDP*-keskkond teadlastele. Selleks sõlmitakse Rahandusministeeriumi ja Statistikaamet vahel leping.

Statistikaameti teadlaste keskkonda paigutatud andmeid hoitakse Statistikaameti serveris ning mudeli testijatel ja kasutajatel on ligipääs andmetele ainult Statistikaameti turvalise kaugühenduse teel. Andmeanalüüsiks kasutatakse statistikatarkvara R, mikrosimulatsioonide käitamise tarkvara LIAM2 ja tabelarvutustarkvara MS Excel.

Statistikaameti teadlaste keskkonnas olevas andmestikus ei sisaldu andmeid, mis võimaldavad isikut otseselt tuvastada (st mudeli testijate ja kasutajate kätte ei satu inimeste isikukoodid ega nimed). Teadlaste keskkonda pääseb vaid piiratud arv mudeli arendamise ja testimisega tegelevaid inimesi, kellega Rahandusministeerium sõlmib andmetöötluslepingud. Mudeli testijateks on analüütikud nii Rahandusministeeriumist (uuringu tellija) kui ka Sotsiaalministeeriumist. Sotsiaalministeerium ei ole küll uuringu tellija, kuid teadustöö väljundi kasutamine on oluline neile valdkondliku poliitika paremaks kujundamiseks, mistõttu on Rahandusministeerium Sotsiaalministeeriumi analüütikuid kaasanud läbivalt kogu teadusprojekti kestel.

Teadlaste keskkonda sisselogimiseks on vaja nii parooli kui ka ID-kaardiga sisselogimist⁴. Mudelit testitakse vaid Statistikaameti teadlaste keskkonnas. Keskkonnast välja viidavad väljundid (raportid, tabelid, joonised) peavad olema agregeeritud kujul ja tagatakse, et üksikisikud pole ei otseselt ega kaudselt tuvastatavad. Vastavad nõuded kajastatakse andmetöötluslepingutes. Statistikaameti töötajatel ei ole analüüsi aluseks olevatele andmetele juurdepääsu (vt täpsemalt andmete liikumise kirjeldust, mis on toodud lisa 2).

Mudelit testimise ja hilisema kasutamise eesmärgiks on pensionisüsteemi analüüs, selle põhjal ei langetata (ega saagi langetada) administratiivotsuseid üksikindiviidi kohta. Testimise käigus isikuandmete töötlemine ei kahjusta andmesubjekte, kuna see ei oma mõju isikutele (kelle andmeid koondatakse) ning andmete töötlus ja analüüs toimub pseudonümiseeritud andmetega ning töötlejal puudub võimalus andmeid isikustada.

D. Selgitage, kuidas toimub andmete edastamine isikuandmete allikalt teadusuuringu läbiviijani.

Eesti Rakendusuuringu Keskus CentAR toimetab mudeli baasandmestiku Statistikaameti teadlaste keskkonda. Seda tehakse krüpteeritud andmekandjal. Eesti Rakendusuuringu Keskus CentAR annab andmed üle ainult Statistikaametile ja ei edasta neid tellijale (Rahandusministeeriumile) või kolmandatele isikutele. Andmete liikumise protsessi kirjeldus on toodud lisa 2).

1. Vastutava töötaja üldandmed⁵

Täidab taotluse esitaja

² Eesti 2035 strateegia materjalid, lk 15 ja 23: <https://valitsus.ee/media/4022/download>

³ Statistikaameti teadlaste keskkond [Konfidentsiaalsete andmete kasutamise juhend | Statistikaamet](#).

⁴ Teadlaste keskkonda sisselogimine: <https://www.stat.ee/et/uudised/teadlaste-keskkonda-logimine-muutub-id-kaardi-pohiseks>

⁵ Vastutav töötaja on uuringu läbiviija – taotluse esitaja. Juhul, kui ta kasutab uuringu läbiviimisel teisi isikuid ja

1.1 Vastutava töötaja nimi	Rahandusministeerium
1.2 Registreeritus Eesti Teadusinfosüsteemis	Jah Rahandusministeerium
1.3 Registrikood või isikukood	70000272
1.4 Isikuandmete töötlemiskoha või kohtade aadressid <i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postin indeks</i>	Suur-Ameerika 1 15001 Tallinn Harju maakond
1.5 Asu- või elukoha aadress (analoogne registrikandega) <i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postin indeks</i>	Suur-Ameerika 1 15001 Tallinn Harju maakond
1.6 Kontaktandmed <i>telefon, e-post</i>	Rahandusministeeriumi kontakt (sisuliste tellijate esindaja): Tõnu Lillelaid (+372 611 3786, tonu.lillelaid@fin.ee) Centari kontakt: Janno Järve Tel. 56 668 440, e-post janno.jarve@centar.ee

NB! Andmed volitatud töötajate kohta täidetakse allolevas taotluse lisas nr 1.

	<i>Täidab taotluse esitaja</i>
<p>2. Teadusuuringu läbiviimise õiguslik alus</p> <p><i>Nimetage õigusakt, mis annab Teile õiguse teadusuuringut läbi viia. Ei piisa viitest isikuandmete kaitse seaduse § 6-le.</i></p> <p><i>Akadeemilise uuringu korral võib see olla näiteks Teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus (kui olete registreeritud teadus- või arendusasutus) või teadus- või arendusprojekti avamise otsus, leping vms</i></p>	<p>Rahandusministeeriumi ja konsortsiumi (koosseisus Eesti Rakendusuuringute Keskus Centar, Andres Võrk, Lauri Leppik ja Magnus Piirits) vahel sõlmiti sihttoetuse andmise leping konkursi „Rahandusministeeriumi pensioni prognoosimudeli arendamine“ tulemusena (28.12.2022 sõlmitud sihttoetuse andmise leping nr nr 1.9-8/457-1 ning sihttoetuse andmise lepingu nr 1.9-8/457-1 muutmise kokkulepe nr 1 ning sihttoetuse andmise lepingu NR 1.9-8/457-1 muutmise kokkulepe nr 2).</p> <p>Selle lepingu alusel on loodud pensioni mikrosimulatsioonimudeli prototüüp, mida tellijal on vaja testida.</p> <p>Rahandusministeerium sõlmib Statistikaametiga lepingu, mis annab aluse pensionimudeli üleviimiseks Statistikaameti teadlaste keskkonda. Statistikaamet lubab keskkonnale ligi vaid Rahandusministeeriumi andmetöötluslepingus välja toodud isikud.</p> <p>Isikuandmete kaitse seaduse §6 kohaselt on lubatud isikuandmete töötlemine teadus- ja ajaloouringu ning riikliku statistika vajadusteks ning lõike 5 kohaselt loetakse teadusuuringuks ka täidesaatva riigivõimu analüüsid ja uuringud, mis tehakse poliitika kujundamise eesmärgil ja nende koostamiseks on täidesaatval riigivõimul õigus teha päringuid teise vastutava või volitatud töötaja andmekogusse ning töödelda saadud isikuandmeid. Lõikest 1 tulenevalt võib isikuandmeid andmesubjekti nõusolekuta teadus- või</p>

asutusi, siis on need teised isikud ja asutused volitatud töötajad

	<p>ajaloouuringu või riikliku statistika vajadusteks töödelda eelkõige pseudonüümitud või samaväärset andmekaitse taset võimaldaval kujul ning enne isikuandmete üleandmist teadus- või ajaloouuringu või riikliku statistika vajadustel töötlemiseks asendatakse isikuandmed pseudonüümitud või samaväärset andmekaitse taset võimaldaval kujul andmetega. Palumegi võimalust kasutada antud uuringus registreeritud pseudonüümiseeritud andmeid. Mudeli testimine on oluline osa teadusprojektist.</p>
<p>3. Uuringu tellija</p> <p><i>Täidetakse, kui uuringut viiakse läbi kellegi tellimusel ja talle edastatakse vaid uuringu tulem</i></p>	<p>Uuringu rahastaja ja sihttoetuse andmise lepingu allkirjastaja: Rahandusministeerium 70000272 Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn Kantsler: Merike Saks Volitatud esindaja: Tõnu Lillelaid (+372 611 3786, tonu.lillelaid@fin.ee)</p> <p>Kuna tegemist on uurimis- ja arendustööga mis on sisendiks poliitikakujundamise ning põhiline sisutellija on Rahandusministeerium, siis on käesoleva taotluse esitajaks Rahandusministeerium.</p> <p>Uuringu poliitikaväljundite tellijad: Rahandusministeerium 70000272 Suur-Ameerika 1 15001 Tallinn Harju maakond Volitatud esindaja: Tõnu Lillelaid (+372 611 3786, tonu.lillelaid@fin.ee)</p> <p>Rahandusministeerium on kaasanud kogu projekti jooksul Sotsiaalministeeriumi, kes on ka prototüübi oluline testija ja valminud mudeli kasutaja:</p> <p>Sotsiaalministeerium 70000272 Suur-Ameerika 1 15001 Tallinn Harju maakond Volitatud esindaja: Merle Sumil-Laanemaa</p>
<p>4. Isikuandmete töötlemise eesmärk</p> <p><i>Kirjeldage uuringu eesmärgi (ka püstitatud hüpoteesi/hüpoteese), mille saavutamiseks on vajalik isikuandmete töötlemine</i></p>	<p>Rahandusministeerium seadis „Rahandusministeeriumi pensioni prognoosimudeli arendamise“ põhiprojektiga eesmärgiks arendada välja uus pensionimudel, mis võimaldab pikaajalisi pensionisüsteemi prognoose erineva detailsusega. Selleks arendati mikrosimulatsioonimudeli prototüüp, mida on aga vaja testida. Testimine on vajalik, et veenduda mudeli vastavuses mudeli kasutajate vajadustele (Rahandusministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumi analüütikud) ning veenduda selle töökindluses.</p> <p>Meie hinnangul on kõige turvalisem viia testimine läbi Statistikaameti teadlaste keskkonnas, mis on disainitud seda laadi uurimistegevuse läbiviimiseks.</p> <p>Prototüübi testimiseks on vajalik pensionimudeli baasandmestikus sisalduvate andmete töötlemine kuni 30.09.2025.</p>
<p>5. Isikute kategooriad, kelle andmeid töödeldakse ning valimi suurus</p>	<p>Kõik Eesti elanikud 2022. aasta lõpu seisuga (1, 37 mln inimest).</p>

<i>Määratlege isikud/isikute rühmad, keda uurida kavatsete ning kui palju neid on</i>	
5.1 Töödeldavate isikuandmete koosseis <i>Milliseid isikuandmeid töödeldakse (nt ees- ja perenimi, tervise seisundit kirjeldavad andmed jne)</i>	Töödeldavate isikuandmete koosseis on toodud lisas 2.
6. Isikuandmete allikad <i>Nimetage konkreetseid isikuandmete allikad (nt registrid, küsitluslehed jne), kust isikuandmeid saadakse</i>	Eesti Rakendusuuringute Keskuse CentAR Andmestik, mille Eesti Rakendusuuringute Keskus CentAR Statistikaameti teadlaste keskkonda toimetab on koostatud järgmiste registrite andmete töötlemise tulemusena: <ul style="list-style-type: none"> • Rahvastikuregister (vastutav töötleja Siseministeerium) • Sotsiaalkaitse infosüsteem (Sotsiaalkindlustusamet) • Eesti Hariduse Infosüsteem (Haridus- ja Teadusministeerium) • AS Pensionikeskus
7. Uuringu vajadusteks kogutud isikuandmete säilitamine, aeg ja põhjendus	Ei, isikuandmed kustutakse/hävitatakse pärast kogumise eesmärgi saavutamist Andmeid säilitatakse nende Statistikaametile üle antaval kujul kuni mudeli testimise lõpuni 30.09.2025. Pärast tähtaja möödumist andmed kas kustutatakse või taotletakse nende kasutamiseks uus luba.
7.1 Isikuandmete umbisikustamise (kodeerimise) viib läbi ... <i>Täitke, kui vastasite eelmisele küsimusele JAH</i>	Statistikaameti teadlaste keskkonda viivad andmed on juba umbisikustatud, neid pole täiendavalt vaja umbisikustada.
7.2 Umbisikustatud andmete koosseis, mis säilitatakse	Kogu mudeli baasandmestiku koosseis on vajalik mudeli kasutamiseks tulevikus.
8. Andmesubjekti teavitamine isikuandmete töötlemisest	Isikuandmete töötlemine on ette nähtud seaduses, välislepingus või Euroopa Liidu Nõukogu või Euroopa Komisjoni otsekohaldavas õigusaktis. Andmesubjekti teavitamine ei ole võimalik/põhjendatud: <ul style="list-style-type: none"> • andmete töötlemine ei kahjusta andmesubjekti huve, sest väljund on teaduslik üldistus.
9. Isikuandmete edastamine välisriiki⁶ <i>Puudutab üksnes umbisikustamata andmeid</i>	Ei
<i>Kui jah, siis täita alljärgnevad küsimused</i>	
9.1 Riigid, kuhu isikuandmeid edastatakse <i>Loetelu riikidest</i>	
9.2 Tingimused, mille alusel isikuandmeid edastatakse	

⁶Isikuandmete edastamine Eestist on lubatud üksnes sellisesse riiki, kus on piisav andmekaitse tase (Euroopa Liidu liikmesriigid; Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga ühinenud riigid http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/thirdcountries/index_en.htm; riigid, mille isikuandmete kaitse tase on Euroopa Komisjoni poolt hinnatud piisavaks). Isikuandmete kolmandatesse riikidesse edastamine toimub IKS-i § 18 lõike 3 ja 5 alusel.

<i>Loetelu tingimustest (nt andmesubjekti informeeritud nõusolek, tööleping jms)</i>	
10 Teave, mille esitamist peab vastutav töötaja vajalikuks täiendavalt esitada	
<i>Näiteks teave isikuandmete kaitse eest vastutava isiku kohta)</i>	

Kinnitan, et taotluses esitatud andmed vastavad tegelikkusele.

Kui Te ei ole uuringu läbiviija-füüsiline isik, siis lisage õiguslik alus taotluse allkirjastamiseks (*olete teadusasetuse juht, juriidilise isiku juhatuse liige, volikirja alusel tegutsev esindaja*).

Taotluse lisad:

Lisa 1: Volitatud töötajate andmed	X
Lisa 2: Andmepäringute koosseis ja andmete liikumine	X
Lisa 3: Isikuandmete töötlemise korral isikuandmete kaitseks rakendatud organisatsiooniliste, füüsiliste ja infotehniliste turvameetmete kirjeldus	X
Lisa 4: Seaduse alusel loodud valdkonnapõhise eetikakomitee seisukoht (juhul, kui on olemas)	

(allkirjastaja ees- ja perenimi)

(allkiri ja kuupäev)

Lisa nr 1
Volitatud töötajate andmed

NB! Täita ainult juhul, kui kasutatakse volitatud töötajat/töötajaid Vastutava töötaja töötajat ei pea volitatud töötajana märkima.	
Volitatud töötaja nimi	Eesti Rakendusüringute Keskus CentAR OÜ
asutuse/äriühing/FIE nimi	
Registrikood või isikukood	11343217
Isikuandmete töötlemiskoha või kohtade aadressid	Rävala pst 11-8, IV korrus, 10143, Tallinn +372 6173 306
<i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postin indeks</i>	
Asu- või elukoha aadress (analoogne registrikandega)	Rävala pst 11-8, IV korrus, 10143, Tallinn +372 6173 306
<i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postin indeks</i>	
Kontaktandmed	Janno Järve +372 56 668 440 janno.jarve@centar.ee
<i>telefon, e-post</i>	

Loetelu volitatud töötajatest peab olema ammendav (juhul, kui andmetöötlusprotsessi on kaasatud rohkem kui üks volitatud töötaja)

NB! Täita ainult juhul, kui kasutatakse volitatud töötajat/töötajaid Vastutava töötaja töötajat ei pea volitatud töötajana märkima.	
Volitatud töötaja nimi	Sotsiaalministeerium
asutuse/äriühing/FIE nimi	
Registrikood või isikukood	70001952
Isikuandmete töötlemiskoha või kohtade aadressid	Suur-Ameerika 1 15001 Tallinn Harju maakond
<i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postin indeks</i>	
Asu- või elukoha aadress (analoogne registrikandega)	Suur-Ameerika 1 15001 Tallinn Harju maakond
<i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postin indeks</i>	
Kontaktandmed	Merle Sumil-Laanemaa +372 6269 239, Merle.Sumil-Laanemaa@sm.ee
<i>telefon, e-post</i>	

Loetelu volitatud töötajatest peab olema ammendav (juhul, kui andmetöötlusprotsessi on kaasatud rohkem kui üks volitatud töötaja)